

Zimonyi Zita

PÁLINKAFOKOLÓ-MESTERKÉNT

Apám este felkötözte a drótszamárra a vesszőkosarat. Pirkadatkor gyorsan kikerekezett a piacra, nehogy ő mint állomásfőnök találkozzon valamelyik beosztottjával – törvénytelen cselekedetének előkészületei közepette.

Tekert a kofához, akivel előre megalkudott 25 kiló petyhüdt kajsi-barack elhordásáról az asszonyoság standjától a házunkig. Se apám, se a bicikli horderejéhez nem fért semmi kétség! Mire hajnali hatkor jobbról a bal oldalamra fordultam, a gyümölcs már otthon szaglott.

- Gyere barackot magozni, Sziporka! – kürtölt a fülembé anyám.
- Nem megyek, szúrós a héja.
- Fogadjál szót! Sose leszünk kész, gyere!

Nekiduráltam magam. Féltém, hogy apám rám szedi az eget. Amikor megláttam a lötytyedt barackot, tátva maradt a szám. Posványos-elfekvőn, itt, a baracktermő vidéken, a mi árva gyümölcsfánk '66-ban nem termett, ezért venni kell, értettem. De poshadtat?! Ez semmiképp se fért a fejembe tízéves csitriként.

Anyám többször közzétette felbecsülhetetlen tapasztalatát. A szezon elején drága a kajsi, mert újdonság, a végén is drága, mert leérőben van. Középtájon kell venni. Mire jó a bölcs vásárlási útmutató, ha csak petyhüdt barackra futja?!

– Pálinkát főzünk belőle – sottogta anyám. – El ne áruld, mert megbüntetnek.

Magoztuk a túlrejt barackot, beledobáltuk a zománcos üstbe. Kirázott a hideg, libabőrös lettem. Felmentettek a munka alól. A barackmagokat megkaptam, hogyha majd megszáradnak, és feltöröm, finom csemege lesz belőlük.

Apám nyakon öntötte kristálycukorral a masszát, keverte-kavarta, aztán az egészet beállította a fürdőszobába. Lefedte és pihenni hagyta. Ám a sűrű kotyvalék nem akaródzott pihenni, inkább mocoogni támadt kedve. Búzlótt és muslicaszaporítóvá lépett elő. Ha bementem a fürdőszobába, majd megfulladtam a bűdösségtől, ha meg kijöttem, majd megvakultam a gomolygó gyümölcslegyrajtól. Nem lehetett ablakot nyitni: szagot fog a szomszéd. Apám alaposan megüti a bokáját, ha a fináncok lefülelik. Egyik este csengettek.

- Most mi lesz? – sottogott anyám.

– Az Isten pofozza fel! Csak nem a fináncok? – kapta fel apám a vizet.

Sötétben lopódzott a függönyhöz. Megkönnyebbültem sóhajtott.

– Csak egy nő. Ennek is most kellett jönni? Meg ne érezze a cefreszagot! – ment a kapuhoz morgolódva.

– Mit akar itt, jóasszony, ilyenkor?

– Szilágyi elvtárs, tessék szíves elfogadni ezt a kis ajándékot – sutogta az asszony, és a kosarából ügyyel-bajjal kihúzott egy bebugyolált libát. Csak a csőre látszott ki, amit szigetelőszalaggal fogott össze: ne gágogjon a szárnyas.

– Ma volt a férjem felvételizni, és azt tetszett mondani: fel van véve.

– Nem mondtam én senkinek semmit, jóasszony. Még nem döntöttem.

– Főnök elvtárs, a Hájás Jóskáról van szó, az az én férjem.

– Emlékszem, rendes embernek láttam, józan. Talán épp őt veszem fel, de a libát vigye vissza! Drága a hús. Ez vesztegetés. Nem akarok én börtönbe kerülni!

– Főnök elvtárs, már hogy tetszene börtönbe kerülni?! Én nem szólok senkinek, más meg nem látja, sötét van – hadarta a nőszemély, majd letette a lépcsőre a kacsát. Biciklire pattant, és se szó, se beszéd, elhajtott.

– Jaj, mit bajlódjak ezzel? – sopánkodott anyám.

– Pszt! – intett apám, és bevitte a libát a spájzba. – Talán csak nem provokátor?! – húzta össze a szemöldökét.

Abban a pillanatban, ahogy ez elhangzott, mintha máris jöttek volna a rendőrök.

– Jaj, szirénáznak! – sikított anyám.

Mint egy kereplő, hol erősebb, hol gyengébb ritmusos vijjogás verte fel a csendes környéket. Összerezentem. Apám arca rettenetes ábrázatot öltött, felkapott és nekiiramodott, mint akit üldöznek.

– Rohanj, rohanj! – kiáltotta anyámnak.

– Hová viszel? – kérdeztem apámat.

– Csönd! – szólt loholva.

Az utcán egyetlen villanypózna meredezett. Hosszú farúd kát-ránnyal átitatva, a végén pislákoló égő... Szerte betondarabok, hogy legyen mire lépni a sárban. A fák körül kísérteties árnyékok nyújtózkodtak. Borzongtam. Apám megbotlott, kis híján rám zuhant.

– Az anyja keservit! – káromkodott.

– Tegyé! – fakadtam sírva, de egyre erősebben szorított. Az arcán folyt a veríték.

Az állomásépület melletti füves dombhoz futottunk. Onnét jött a hang. Többen is álltak már ott.

– Ne tessék futni, főnök elvtárs, téves riasztás, elromlott a sziréna – kiáltotta egy egyenruhás férfi.

– A nyavalya essen belé! – üvöltött apám. – Hívjanak szerelőt, intézkedjenek!

Közelebb jött egy vasutas, szinte apám fülébe mondta:

– '44-ben, amikor a bitang románok átálltak az oroszokhoz, borzasztó dolog történt itt. Az oláh pilóták beültek a hátrahagyott német repülőkhöz, és jöttek erre. Megszólalt a sziréna. Az átutazók a bunkerbe menekültek, de épp azt találta telibe a bombázás. Mindenki meghalt. Szolgálatban voltam, magam láttam a két szememmel.

Apám nem szólt egy szót sem, bólintott. A berregő vijjogás meg-megszakadt.

– Mi volt ez, mama? – faggattam otthon anyámat.

– Azt hittük, megtámadtak. Futottunk az óvóhelyre. Minden vasútnál van, mert a pályaudvarokat bombázzák először, hogy megbénítsák a forgalmat.

– Az óvóhely olyasmi, mint az óvoda?

– Dehogy! Egy pince, lépcsőn kell lemenni. Felette domb van, hogy ne legyen feltűnő.

– De hát ki bombázza, mama!

– Az amerikaiak, nem tudom. Talán a fejünk fölött csapnának össze az oroszokkal. A szemét ruszkik idetelepítették a rakétáikat, az atom-bombáikat. Itt van az orosz laktanya is... Ösztönösen rohantunk. '44 nyarán, amikor még nem menekültünk el Nagyváradról, ott is lebombázták a pályaudvart az angolok. Akkor is szaladtunk az óvóhelyre. Aki egyszer átélt ilyesmit, az békében is menekül amerre lát, ha szirénát hall.

– Ha a ruszkik ezt csinálják, miért kell oroszul tanulni az iskolában? – vágtam értetlen képet.

– Nincs mit tenni, nincs, aki segítsen! – motyogta anyám.

– Csönd! – emelte fel apám az ujját –, meg ne hallja valaki ezt az uszítást! A rosseb egye meg! Más se hiányzik, mint hogy a gyerek elfecsejje, miről beszélünk, aztán végünk.

– Nehogy beszélj erről valakinek az iskolában, Sziporka, mert végünk! – ismételte nyomatékosan anyám.

Vacsorára kaptam egy egész csupor tejet. Miközben kanalaztam a tetejéről a vastag fölt, arra gondoltam, milyen jó, hogy nem '44 van, hanem '66. Ha tényleg a pincébe kellett volna bújni, ott nem kaptam volna egy kanál tejet se.

Kiforrt a cefre, elérkezett a pálinkafőzés ideje. Még az oroszok hagytak a házban – az egykori villanytelep épületében, ahol laktunk – egy srófos fedővel záródó, négyszögletes edényt, amikor '45-ben végigmasíroztak Posványos-elfekvőn a németeket üldözve. Apám azonnal látta az alpakkafazékban rejlő lehetőséget.

Megkezdte a titkos műveletet. Az edény tetején fűrt egy lyukat, abból kivezetett egy rézcsövet, amit előzőleg spirál alakúra csavart. Ezt behelyezte egy bádogdobozba, ahová gumicsővel hideg vizet csorgatott a falicsapból.

Üzemképes pálinkagyárat létesített a konyhában.

Másnap hajnalban ezt a monstrumot megtöltötte a szagos kotyvalékkal, de csak félig. Legyen helye a gőznek, amiből kicsapódik a szesz, nehogy felrobbanjon a nyomástól. Feltette a sparhelt tetejére. A tűzzel is vigyázni kellett, akkor volt biztonságos, amikor már csak parázslott a szén.

Folyton apám körül ólálkodtam. Hiába próbált elzavarni, kihajthatatlan voltam, mint a rafinált légy. De csak távolabbról szemlélhettem a dolgok folyását, ha mégis robbanna a szeszfőzde. A repülés maradjon a legyekre!

A szerkentyű csak sokára volt hajlandó levegőt eresztetni magából. Rádadásul valami fehér lötytyöt.

– Ezt ki kell önteni, ez a rézeleje! Épp ma hallottam reggel a rádióban, hogy ez mérgező! – erősködtem.

– Dehogy öntöm, minden cseppje aranyat ér! Úgyis kifőzöm másodsorra, akkor majd leöntöm.

Apám nem hajlott a szóra, míg anyám is meg nem ismételte a rádióban fél füllel hallottakat, hozzátéve: meg is bolondulhat tőle az ember. Az velünk nem történhet meg, túl vagyunk rajta, gondoltam.

Lett nagy patália. Csak azért hagytuk abba, mert féltünk: meghallja a szomszéd. Az árulkodó cefreszag miatt amúgy is fokozottan veszélyes üzemmé vált a ház. Apám, mint akinek a fogát húzzák, kiöntötte a tejszínű lötytyöt.

Végre jött a tüzes víz. Előkerült a fokoló. Beledughattam a nyelveimet a nyakolajba. Csípett, mart, égetett.

– Ez 70 fok – tudatta apám.

Csöpöghetett bele az egyre gyengébb szesz, hadd hígítsa.

– Ez 60, ez 57, 55 fok. Csináljuk 52-re.

Megjegyeztem, melyik mennyire csíp. Késő estére apám kipárolta és begyűjtötte a kajsziparacklötty utolsó csepp leheletét is.

A következő főzéseknél szakmai gyakorlatom feljogosított a segéd, inas címek elnyerésére. Egyre feljebb léptem a ranglétrán. Mire kinőttem az ötödik osztályból, már egyedül is el tudtam volna látni a bizalmi állást pálinkafokoló-mesterként. A nyelvem hegyével komoly minőségi ellenőrként felügyeltem a fokoló pontosságát. Mire gimnazista lettem, kitanultam a tudományt a szilvára, a törkölyre, az eperre is, bár az utóbbiakból csak egyszer főzött apám, se az ízük, se az illatuk nem volt az igazi.

Általában négy liter folyékony arannyal gazdagodtunk alkalmanként. A tüzes víz feltüzelt apám képzeletét. Akkor már nem volt állomásfőnök, és jobban ráért. Ha már a maga tákolta veszélyes házi üzemből gyártja, de nem issza, valahogy csak hasznosítania kellene a pálinkát! Anyámat küldte puhatolózni a kocsisokhoz, hogy nem vennének-e egy kis nyakolajat. Dehogynem, lelkendeztek! Minden hajnalban jönnek leöblíteni a torkukat, üzenték.

Apám nem így gondolta, hanem literenként. Annak nem lett volna olyan nagy kockázata, mint a zugkocsma működtetésének. Mert mi lesz, ha lefűlelik a fináncok? Elúszik a nem létező vagyon, koldusbotra jut.

Aki mer, az nyer, határozott apám. Hatalmas beruházással vett négy féldecis poharat, és anyámmal fordában kinyitották a kaput minden reggel fél hatkor.

Megtárgyalták a kocsisokkal, hogy egyszerre csak egy jöhet. Lehúznak egy kupicával, és rögtön távoznak. Másodikat nem kapnak aranyért sem, mert ha részegen bajt csinálnának, apám töri ki a nyakát.

Ha bárki kérdezi, azt válaszolják, hogy csak tárgyalni jöttek, mert ők hozzák haza a szenet.

Nem hordott a Föld se annyi sarat a hátán, mint amennyi nálunk összegyűlt a konyhában. Anyám dél körül, amikor a sparhelt melegétől megszáradt a sár a kövön, kispert. A por mindent befedett.

A sok aprópénz egy év alatt hozott annyit a konyhára, hogy apám pocskékolásra szánta magát. Bejelentette, hogy vesz nekem egy biciklit. Kiválasztottam egy fehér, háromsebességes kerékpárt. Cipelte apám dobozban a mázsás alkatrészeket fel a villamosra, a vonatra, s le onnét. Itthon kipakolta az egész hóbelevancot az előszobába.

– Mindjárt összerakom, ki is próbálhatod – döngette a mellét.

Úgy tűnt, megfenekelett az igyekezet, nem akartak munkába állni a sebességváltók.

– A fészkes fene egye meg, nem engedem, hogy kifogjon rajtam! – bosszankodott apám.

Teltek az órák.

– Gyertek vacsorázni! – hívott bennünket anyám, amikor besötétedett.

– Hagyjál békén, majd eszem, ha készen vagyok – válaszolta apám ingerülten.

Én sem mentem. Elvégre nem illik cserben hagyni apámat, miközben a kerékpáromba próbál lelket lehelni. Éjfélután még a kopácsolás, káromkodás mellett is leragadt a szempillám, elmentem aludni.

– A bitang mindenségit! – fújt hajnali háromkor riadót apám üvöltése. Rávigott az ujjára.

Roszul éreztem magam, hogy mindez az én háromsebességes telhetetlenségem miatt történik. Amikor fél hatkor kitértem a szobából, és betámolygott hozzánk az első kocsis, apám átadta nekem a bicajt útra készen.

– Tessék, most már mehatsz – jelentette ki elégedetten.

– Köszönöm – nyögtem zavartan, mert hát nincs senki, aki egész éjjel fenn maradna egy ígéretért.

Felvettem a vadonatúj kékfestő trapézszárú nadrágkosztümömet, és elindultam bicajjal a gimibe. Bekapták és széttepték a nadrág szarát a küllők. Fel is borultam. Na, ennek a drótszamárnak is rosszul kezdődik a története!

Visszamentem szoknyát venni. Éreztem, hogy keserű az ajkam, a torkom is mintha összeszorult volna.

Kellett egy kis segítség. Szájvíz helyett gurguláztam egy sort pálinkával. Hiába hirdetik: pusztítja az agysejteket, meg gyomorfekélyt, májbajt okoz, biztos nem árthat – vélekedtem –, mivel kiköpöm. Azt is hallottam, hogy fertőtlenítőszer, jó a fogfájásra, torokgyulladásra.

Biztos nem lesz baj, hiszen ha Borbíró orosz és Serfőző angol szakos tanár urak a hidegháborúban meleg karöltéssel járkálnak egy felesre a szemközti kocsmába, és bűzlenek, mint a szeszakázán, akkor nekem is szabad bűzlenem.

Egy szava sem lehet senkinek! Nem is volt. Én reggelente öblögettem, ők nagyszünetekben. A diákok meg örvendeztek, mert ha a tanárebekemberek visszatértek a kocsmából, olyan jókedvük kerekedett, hogy majd' táncra perdültek. Egész órán vezényeltek és énekeltek. Zengett az alma mater folyosója.

Élet és Irodalom, 2023. szeptember 8. (LXVII. évfolyam 36. szám)